

Migrace pracovníků

Migrační politika

► EU

Dvě oblasti:

- volný pohyb obyvatel a pracovních sil mezi členskými státy EU
- Imigrační pohyb obyvatel a pracovních sil z tzv. „třetích zemí“, které nejsou členskými státy EU

Volný pohyb pracovníků je charakterizován

- ▶ ucházet se o nabídku pracovních míst (právo neomezeného přístupu na trh práce v jakémkoliv členském státě a možnost využití jeho služeb při zprostředkování zaměstnání),
- ▶ pohybovat se volně na zvoleném území členského státu (právo přeshraničního pohybu v rámci EU),
- ▶ pobývat v členském státě při výkonu zaměstnání (právo bezprostředního pobytu),
- ▶ využívat možnosti zůstat na území členského státu i po skončení zaměstnání“

přechodného období

Bulharsko	NE	
Dánsko	ANO	zjednodušení administrat. procedur od července 2006
Estonsko	NE	
Finsko	NE	ukončení k 30.4.2006
Francie	ANO	od 1.5.2006 uvolnění pro určité nedostatkové profese (především ve stavebnictví, cest. ruchu, výrobě a zemědělství)
Irsko	NE	od počátku neuplatňuje (pro EU-8 -systém povinné registrace)
Island	NE	neuplatňuje od 30.4.2006
Itálie	NE	PO zrušena od května 2006
Kypr	NE	od počátku neuplatňuje
Lichtenštejnsko	ANO	Licht. uplatňuje vůči českým občanům přechodné období týkající se pohybu osob a přístupu na trh práce. Na občany ČR se vztahuje nařízení 1408/71 a 574/72
Lucembursko	NE	PO zrušena s účinností od 1.11.2007
Litva	NE	
Lotyšsko	NE	od počátku neuplatňuje
Maďarsko	NE	
Malta	ANO	uplatňuje systém automaticky vydávaných pracovních povolení
Německo	ANO	S účinností od 1.11.2007 uvolněn pracovní trh pro určené profese a absolventy německých VŠ
Nizozemsko	NE	od 1.5.2007 neuplatňuje
Norsko	ANO	prodlouženo do května 2009
Polsko	NE	
Portugalsko	NE	neuplatňuje od 30.4.2005
Rakousko	ANO	
Rumunsko	NE	
Řecko	NE	
Slovensko	NE	
Slovinsko	NE	
Španělsko	NE	neuplatňuje od 30.4.2005
Švédsko	NE	od počátku neuplatňuje
Švýcarsko	ANO	přechodná období pro zaměstnané osoby a poskytovatele služeb v určitých odvětvích (účinné nejdéle do 30. dubna

Související legislativa

- ▶ Zák. č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů
- ▶ Zák. č. 325/1999 Sb. o azylu
- ▶ Zák. č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti
- ▶ Zák. č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
- ▶ Zák. č. 65/1965 Sb. Zákoník práce
- ▶ Zák. č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník
- ▶ Sdělení č. 227/1993 o Smlouvě mezi ČR a SR o vzájemném zaměstnávání občanů

Zákon o zaměstnanosti

► Povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí.

(„Zaměstnavatelé mohou na základě povolení příslušného úřadu práce získávat zaměstnance ze zahraničí na volná pracovní místa (§ 35), na která nelze přijmout uchazeče o zaměstnání. Za zaměstnance ze zahraničí (dále jen "cizinec") se pro účely zaměstnávání podle tohoto zákona považuje fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, občanem Evropské unie ani jeho rodinným příslušníkem).

► Informační povinnost zaměstnavatele povinnost informovat příslušný ÚP, zaměstnává-li pracovníka z EU nebo cizince, který nemusí mít povolení)

► Nejméně 30 dnů nejdéle 1 rok

► Povolení musí mít i v případě pendlerství, sezónní zaměstnanec – nejdéle 6 měsíců

► ÚP vede evidenci zaměstnanců EU a cizinců, kteří získali povolení a cizinců, kteří nemusí mít povolení.

Výdělečná činnost cizinců

- ▶ **Výdělečné činnosti cizinců se věnují mj. tyto právní předpisy:**
- ▶ zákon č. 435/2005 Sb. o zaměstnanosti upravuje v § 85 až 102 právo cizinců být v ČR zaměstnán
- ▶ zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání upravuje živnostenské podnikání cizinců, např. v § 5, §§ 45 - 47, § 69a a § 70.
- ▶ Obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb.) upravuje podnikání cizinců v §§ 21 - 26.

Sociální práva cizinců

- ▶ zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (§ 2, 3 a 7 odst. 1 písm. o) a p) zákona), zákon omezuje veřejné zdravotní pojištění jen na cizince s trvalým pobytem a na cizince, kteří jsou zaměstnání; občané EU, kteří přesídlili do ČR za výdělečnou činností (např. za podnikáním) mají nárok na veřejné zdravotní pojištění z titulu volného pohybu po Evropské unii - nařízení č. 1612/1971
- ▶ zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře (§ 3), zákon přiznává dávky všem cizincům s trvalým pobytem, cizincům bez trvalého pobytu ovšem až po jednom roce pobytu. Absurdní ale zřejmě záměrný důsledek institutu společně posuzovaných osob vede k tomu, že nastěhuje-li se cizinec nově příchozí do domácnosti (např. nový druh matky), přijde o dávky celá rodina a to i tehdy, jde-li o občany
- ▶ školský zákon č. 561/2004 Sb. (§ 20), všichni cizinci mají stejný přístup ke vzdělání jako čeští občané, pokud jde ovšem o školské služby (školní jídelny, základní umělecké školy, školní družiny) nebo o předškolní vzdělávání mají stejná práva s občany jen občané EU, ostatní cizinci a to i cizinci s trvalým pobytem musí např. platit za školské služby mnohem více než děti českých občanů.

Typy migrace

- ▶ Migrace nabídková (angažovanost cílového státu, získávání odborníků, odliv mozků)
- ▶ Migrace poptávková (vlastní rozhodnutí migranta)
- ▶ Migrace pobytová
- ▶ Migrace dojížděková (pendlerství)

Migrační potenciál

„Migrační potenciál je pravděpodobnou poptávkou pracovních sil po pracovních příležitostech v zahraničí“

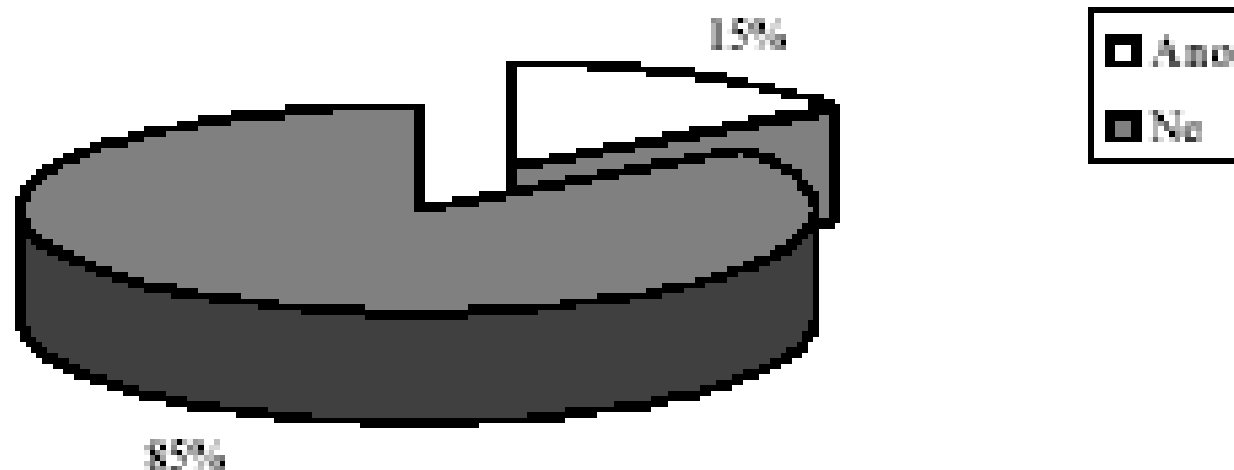
„Migrační potenciál vyjadřuje postoje obyvatelstva k migraci za prací do zahraničí“

Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)

- ▶ obyvatelstvo ČR se nadále vyznačuje silnou vazbou k domovu a preferencí života a práce v Česku - to představuje důležitý faktor brzdící migrační tendence,
- ▶ přetrvává výrazný rozdíl mezi deklarovaným (nezávazným) zájmem o práci v zahraničí a reálným usilováním o získání práce v zahraničí,
- ▶ mezi potenciálními migranty bude nadále výrazně převládat migrace dočasná (přechodná) před migrací trvalou,
- ▶ teritoriálně bude zahraniční pracovní migrace vykazovat poměrně široký rozptyl v zájmech o cílové země - s výraznou převahou Německa a zvýšenou orientací na Velkou Britanii a Irsko,
- ▶ potenciál zahraniční pracovní migrace bude i nadále výrazně koncentrován v mladších ročnících populace.

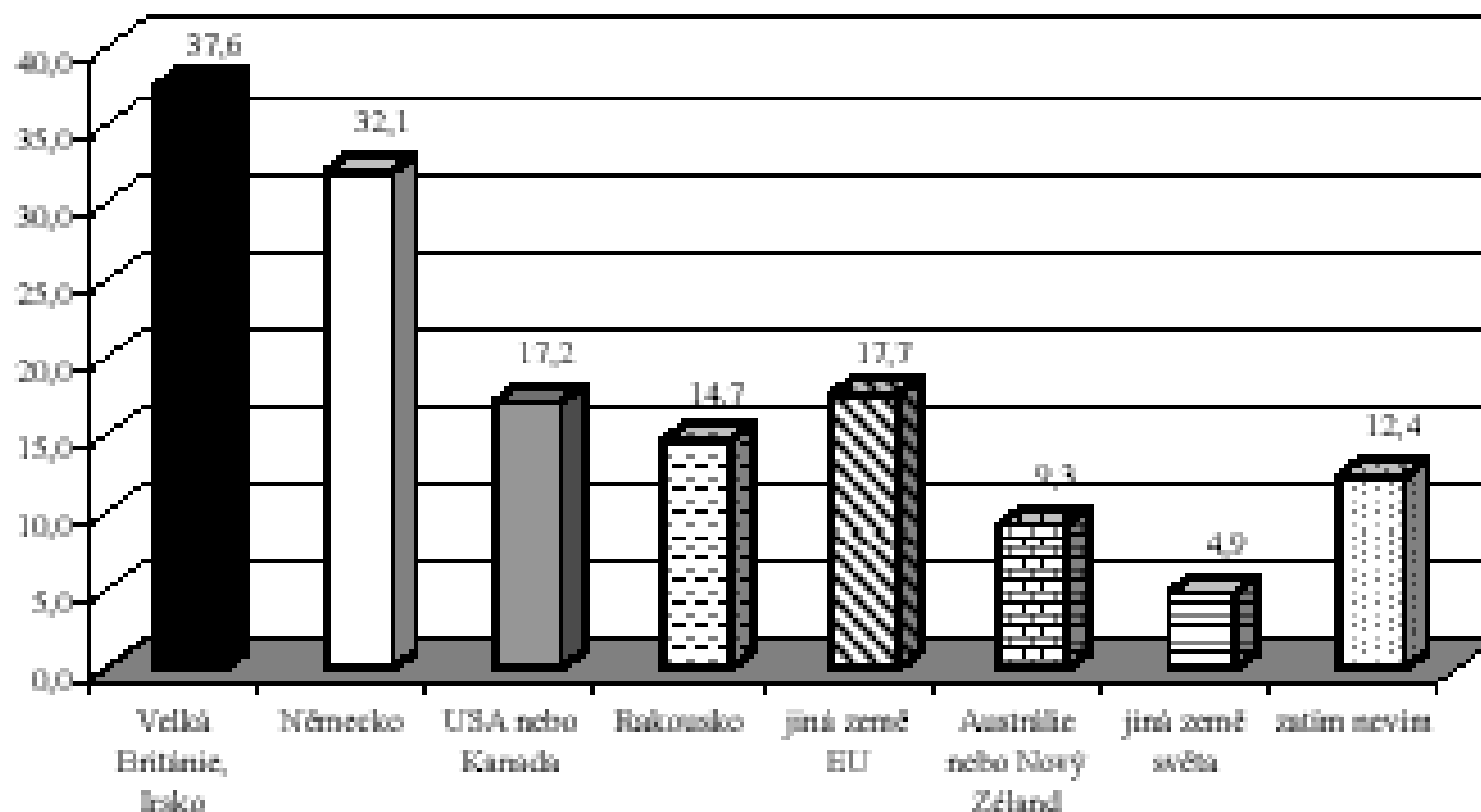
Výsledky terénního šetření (2005)

Graf 1 Pomýšlíte na to, odejít pracovat do zahraničí? (N=1078, v %)

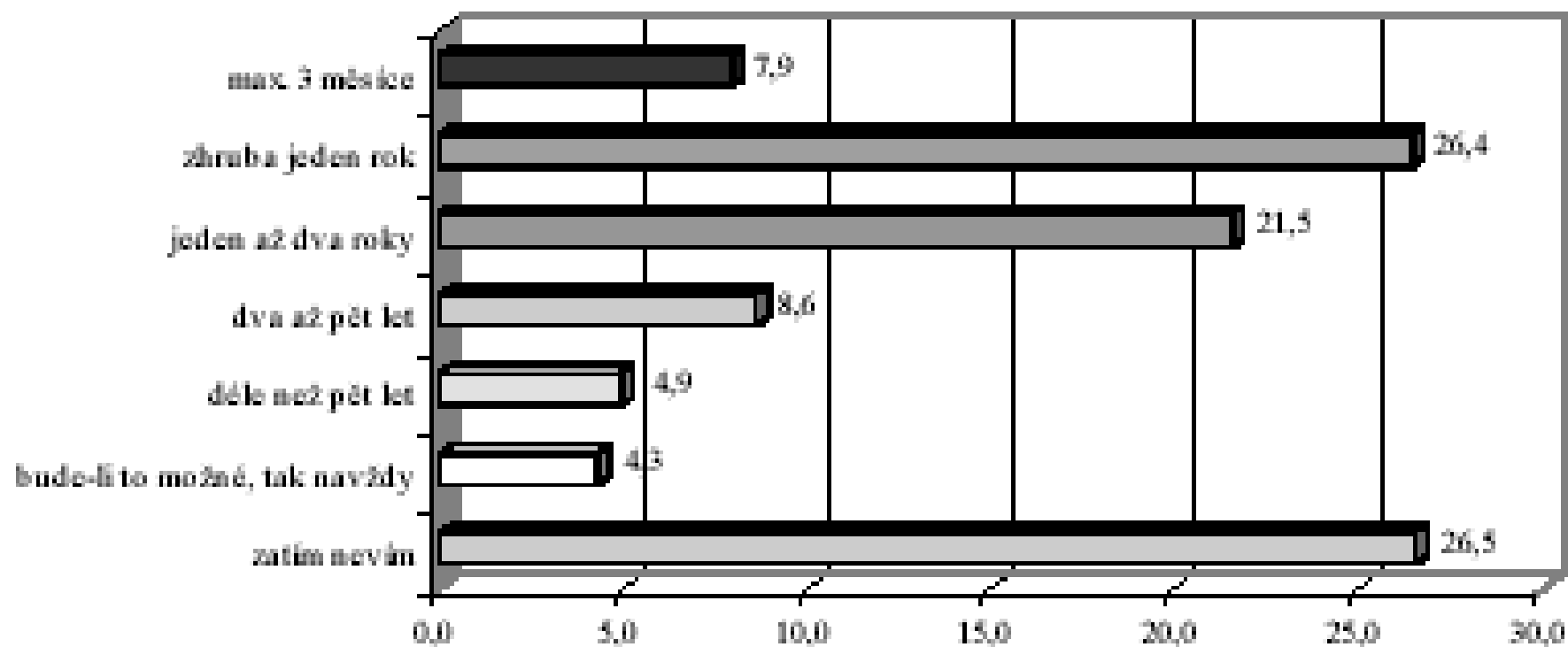

- Existují výrazné rozdíly mezi tzv. všeobecnou migrační tendencí (nezávazným, teoretickým uvažováním o odchodu) a migračním rozhodnutím, podloženým konkrétními kroky.

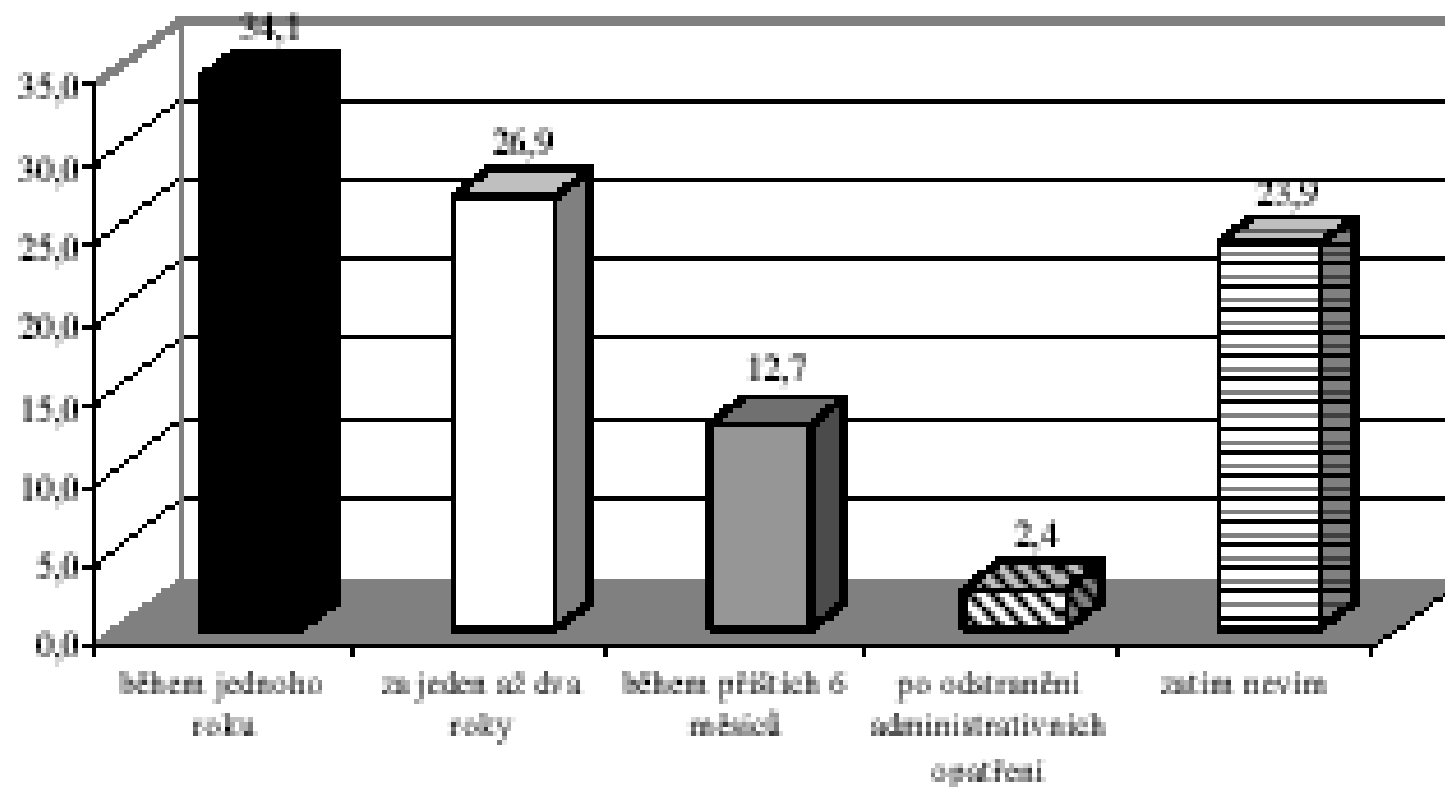
G r a f 3a V které zemi máte v úmyslu pracovat? (N = 166, v %)

Graf 4 Jak dlouho chcete v zahraničí zůstat? (v %)

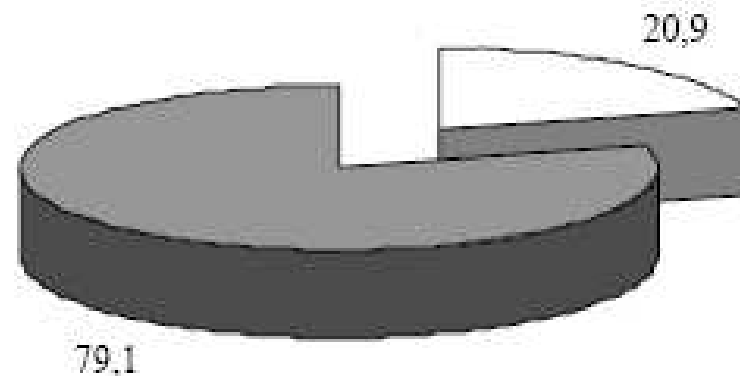

Graf 5 Kdy byste chtěl(a) odjet pracovat do zahraničí? (v %)

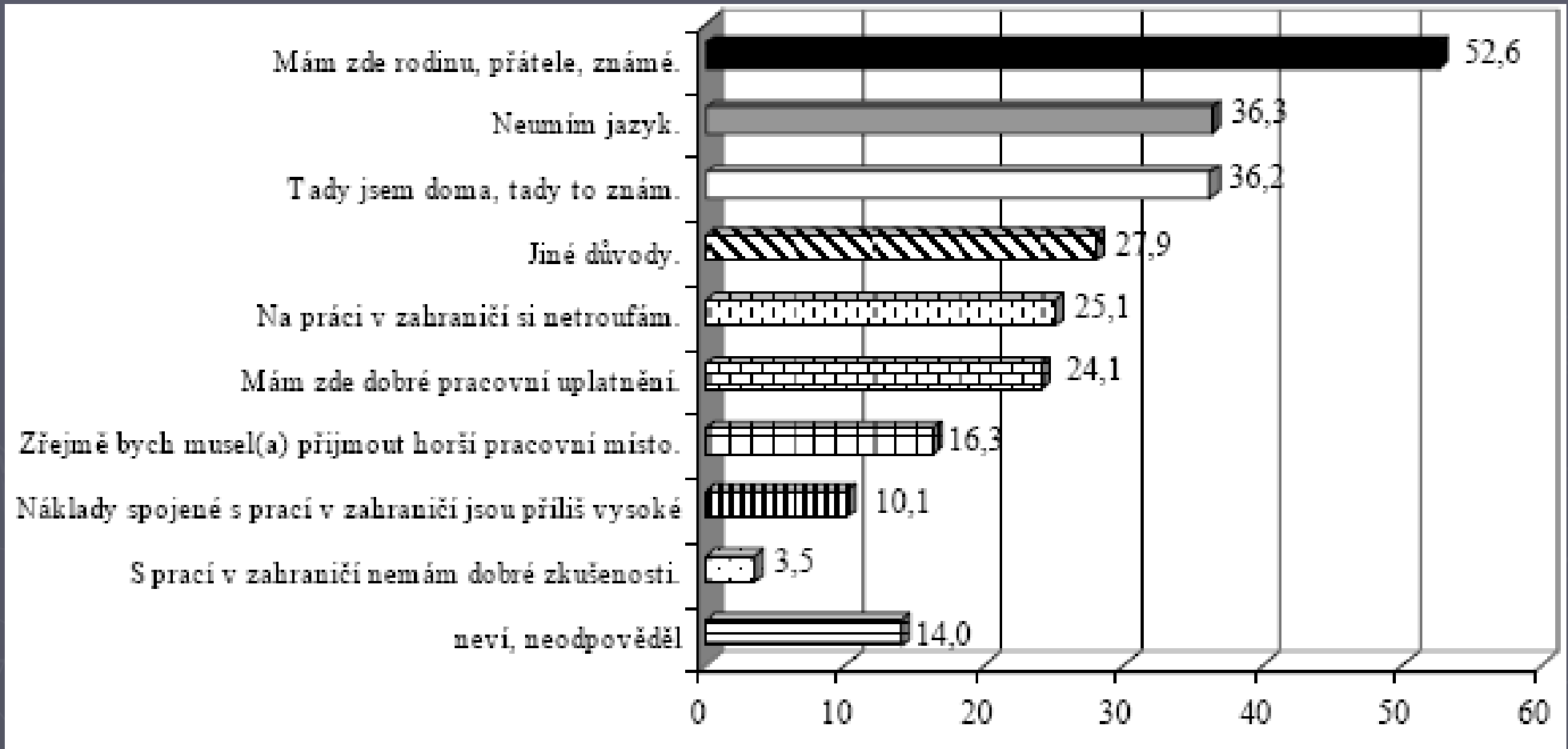
Délka zvažované migrace

Gr a f 6 Pokud zvažujete možnost pracovat v Německu nebo Rakousku, jaký typ pracovního uplatnění budete upřednostňovat? (N=50, v %)

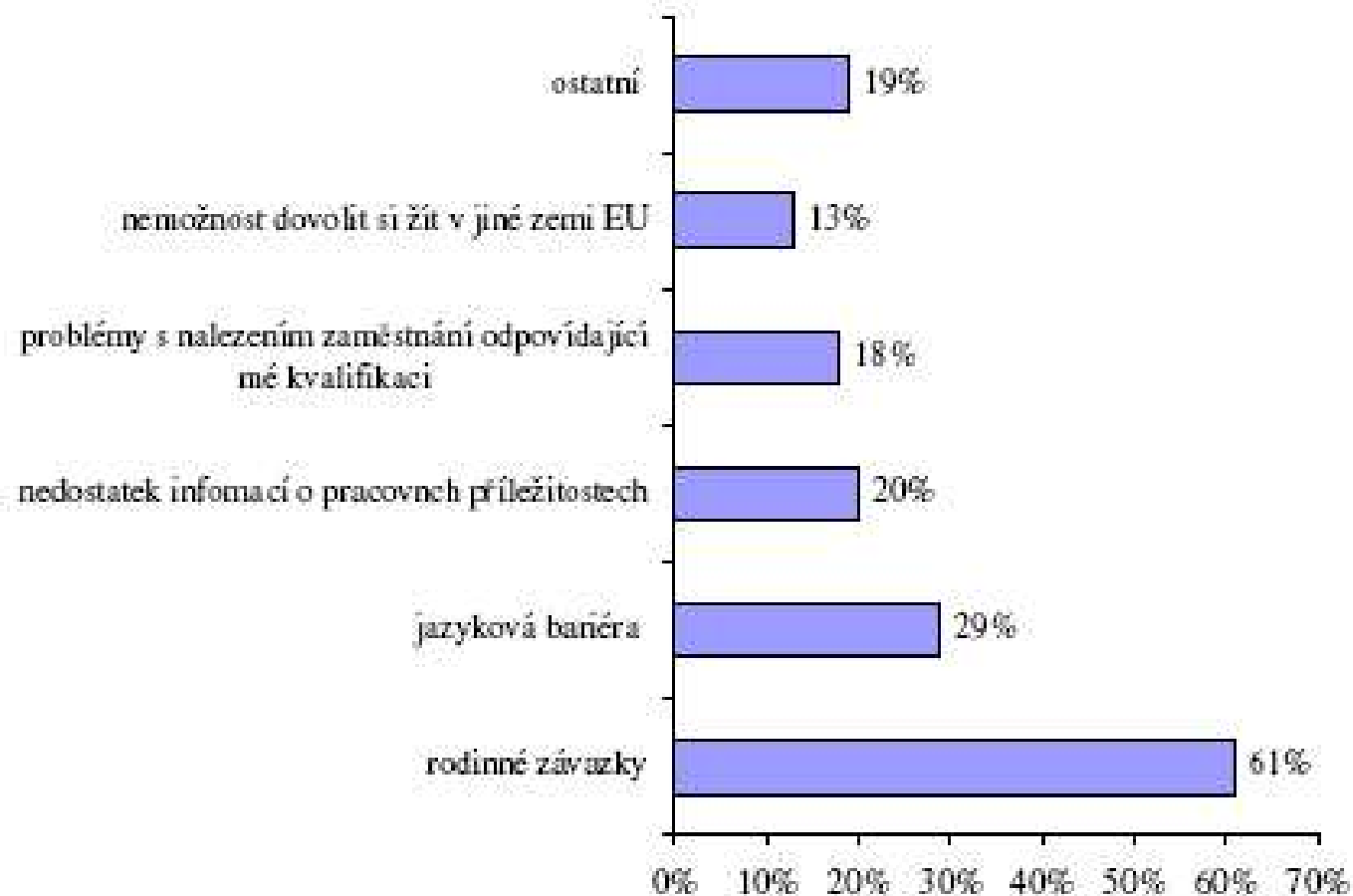
□ dojíždění za prací z ČR, tzv. pendlování ■ pobyt s bydlením a prací v cizině

Bariéry migrace

Graf 14

Hlavní bariéry migrace mezi členskými státy EU

Zdroj: European Commission (2003), str. 13

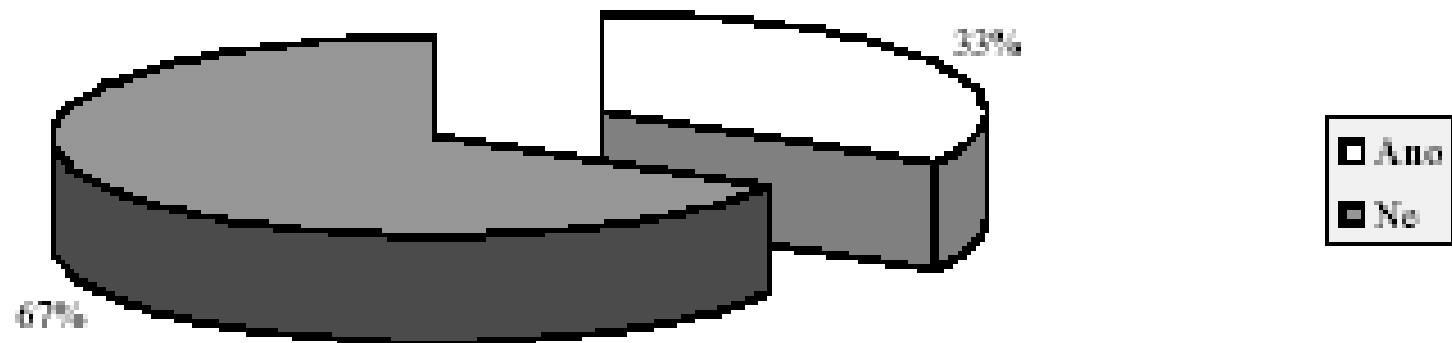
Faktory působící na rozsah pracovních migrací českých občanů

- ▶ Mzda, cenová hladina, směnný kurz, související náklady pendlerství.
- ▶ Náklady pobytové migrace, životní úroveň, výše příjmů, kupní síla mezd.
- ▶ Neochota nebo nevýhodnost přijmout méně kvalifikovanou práci
- ▶ Délka pracovní doby
- ▶ Štědrost sociálního systému v zemích EU
- ▶ Zahraniční investice

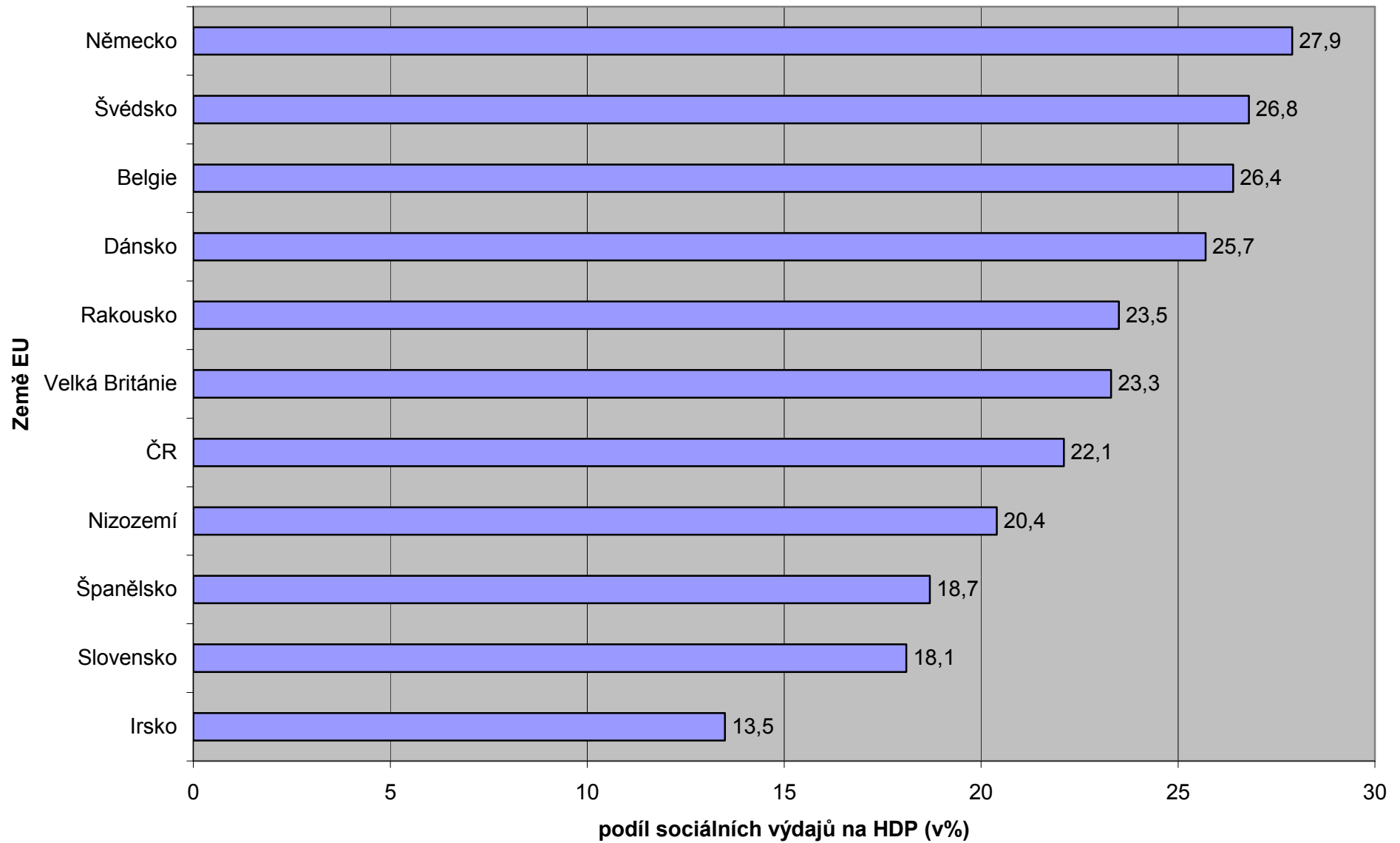
(2005)

Země	Výše průměrné hrubé měsíční mzdy (v EUR)
Dánsko	3540
Lucembursko	3335
Německo	2885
Nizozemí	2705
Belgie	2690
Velká Británie	2666
Švédsko	2459
Finsko	2454
Irsko	2274
Francie	2128
Rakousko	2079
Itálie	1890
Kypr	1560
Španělsko	1493
Malta	1478
Řecko	1044
Slovinsko	940
Portugalsko	742
Česko	603
Polsko	525
Maďarsko	492
Slovensko	476
Estonsko	411
Litva	342
Lotyšsko	302

G r a f 12 Byl(a) byste v zahraničí ochoten/ochotna pracovat pod úrovní své kvalifikace, svého sociálního postavení? (N=1078, v %)

Veřejné sociální výdaje v zemích EU (% HDP) – důchody, nemocenská, soc. dávky, podpory v nez., 2005)

Mimoekonomické faktory

- ▶ Možnost kariéerního rozvoje
- ▶ Nedůvěra ve vlastní schopnosti
- ▶ Sociální vazby
- ▶ Fyzická a časová náročnost dojíždění za prací a dopady na osobní život
- ▶ Geografická vzdálenost mezi domácí a cílovou zemí
- ▶ Věk
- ▶ Jazykové znalosti

Informovanost o pracovních příležitostech

- ▶ EURES – Evropské služby zaměstnanosti (1993), podpora mobility pracovní síly na evropském trhu práce.

Faktory ovlivňující přístup členských zemí k otevírání pracovních trhů

- ▶ Vývoj a dopady pracovních migrací v zemích plně otevřených pracovních trhů (Irsko, Švédsko, VB) (katastrofické scénáře – 1,5 mil. pracovníků z východních zemích)
- ▶ Nezaměstnanost ve vyspělých zemích EU (výše a struktura nezaměstnanosti v potenciální imigrační zemi)

Důsledky pracovní mobility

- ▶ Riziko odlivu mozků z ČR
- ▶ Možnost přílivu pracovních sil ze zemí EU
- ▶ Strach z nedostatku pracovních sil v ČR
- ▶ Evropská hrozba nedostatku pracovních sil (soupeření o cizince)

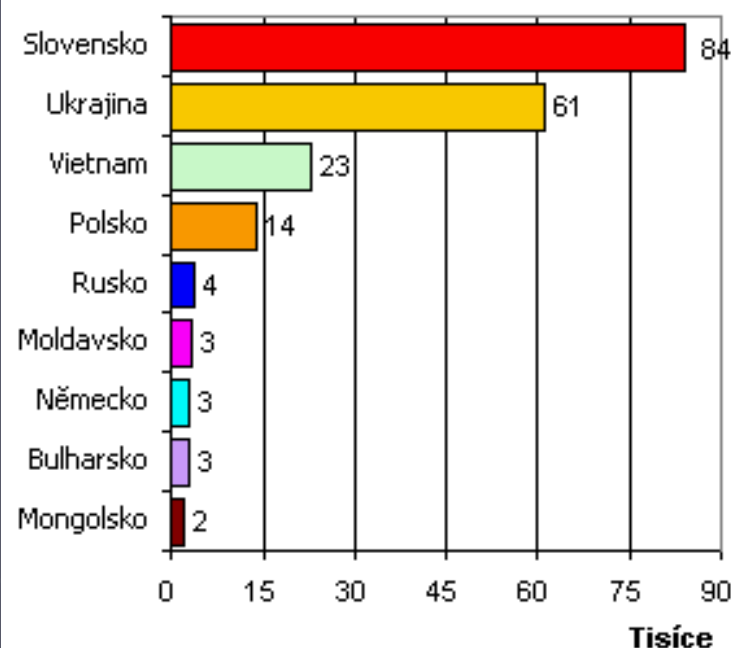
1.1.1 Vývoj počtu občanů zemí EU zaměstnaných v ČR v letech 2003, 2004, 2005

Země původu zahraničních zaměstnanců	2003	2004	2005 (červen)
Belgie	102	93	102
Dánsko	64	46	61
Estonsko	10	3	9
Finsko	38	32	37
Francie	727	509	619
Irsko	83	67	81
Itálie	296	202	246
Kypr	7	6	12
Litva	40	142	418
Lotyšsko	23	9	22
Lucembursko	7	5	4
Maďarsko	75	131	124
Malta	7	4	6
Německo	1412	1303	1549
Nizozemsko	227	179	239
Polsko	7403	8882	10 270
Portugalsko	16	13	21
Rakousko	502	390	426
Řecko	25	30	39
Slovensko	58053	59818	67970
Slovinsko	38	29	37
Spojené království	1018	741	956
Španělsko	77	78	106
Švédsko	84	63	72
Celkový počet zahraničních zaměstnanců	105738	107984	133786
Celkový počet zaměstnanců z ostatních zemí EU-25	70334	72775	83426
Podíl zaměstnanců z EU-25 na zahraničních zaměstnancích	66,5	67,4	62,4

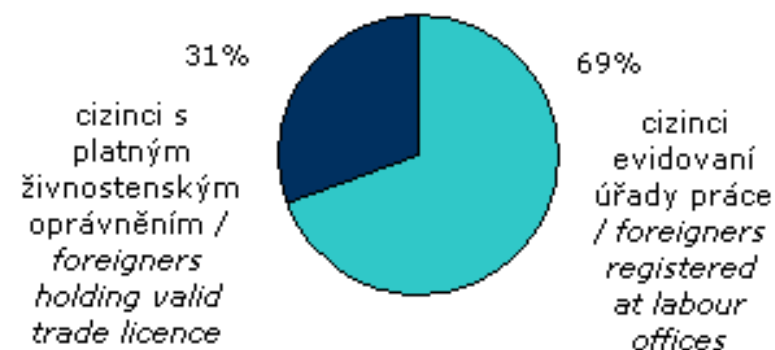
1.1.1 Zaměstnanost občanů ze zemí mimo EU v ČR k 30.6.2005 - 10 nejčastějších zemí původu

Země původu pracovníků	Počet pracovníků v ČR
Ukrajina	34042
Rusko	2380
Moldavsko	2227
Bulharsko	1691
Mongolsko	1563
USA	1169
Bělorusko	1051
Rumunsko	742
Čína	692
Japonsko	532

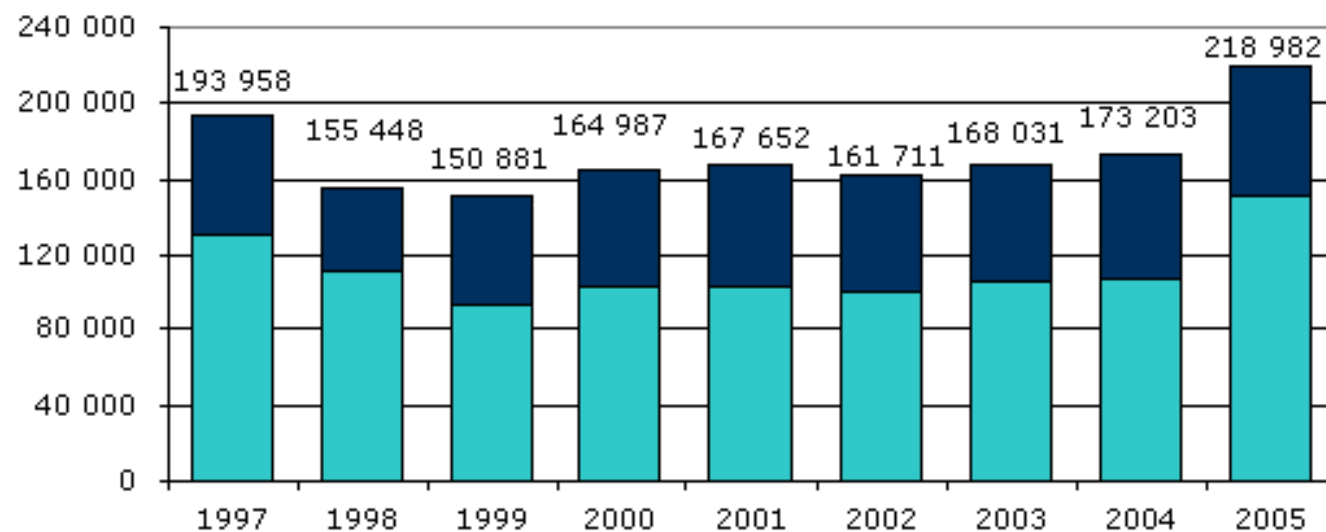
Zaměstnanost cizinců podle státního občanství *Employment of foreigners: by citizenship; top 10*
31.12.2005

Zaměstnanost cizinců podle typu ekonomické aktivity *Employment of foreigners by type of economical activity*
31.12.2005

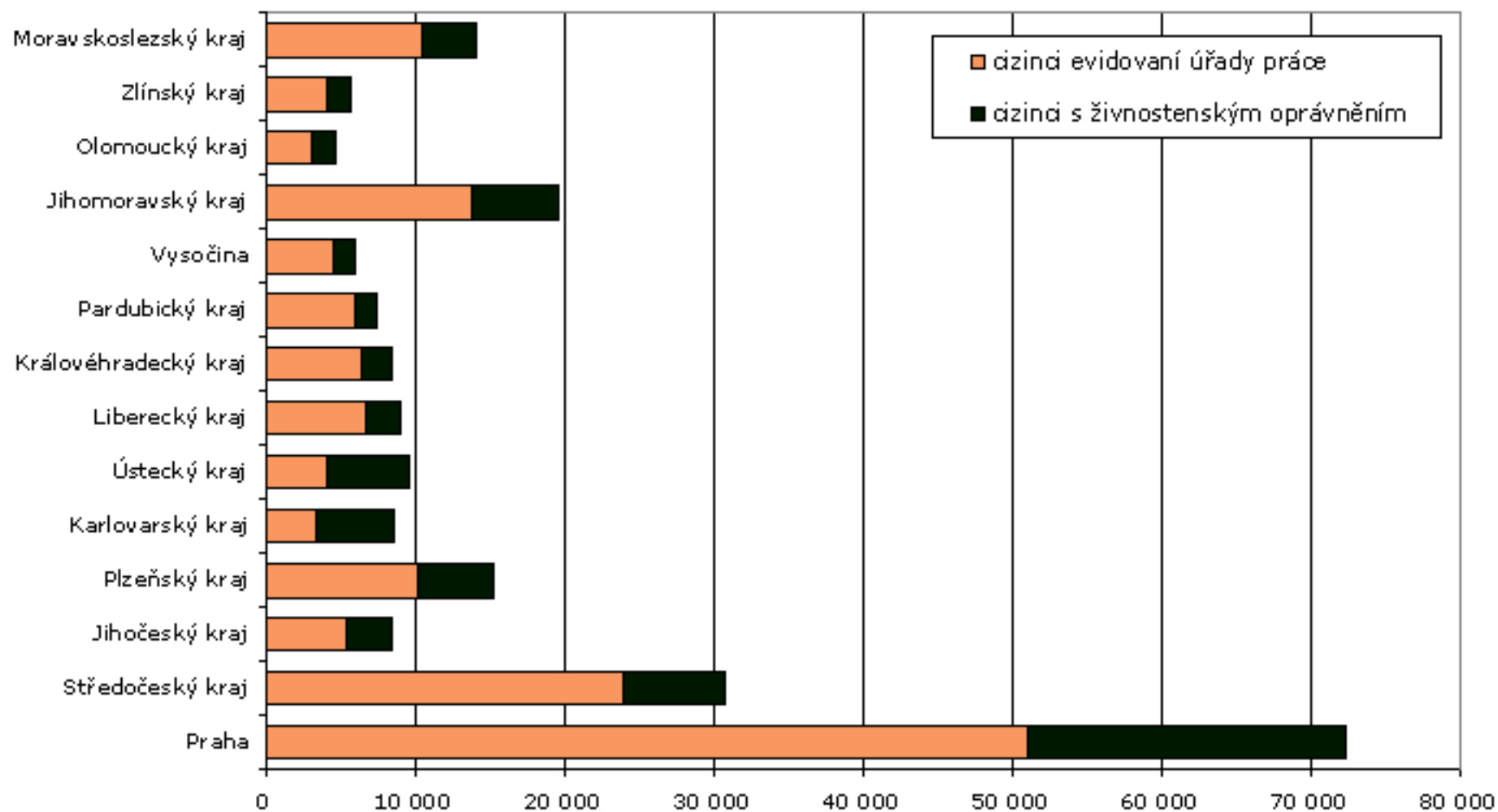

Zaměstnanost cizinců podle typu ekonomické aktivity *Employment of foreigners by type of economical activity*
1997-2005 (31.12.)

Ekonomicky aktivní cizinci podle typu ekonomické aktivity a kraje - 31.12.2005

Working foreigners by type of economical activity and region; 31 December 2005

Imigranti práci nekradou

- ▶ V hypotetickém prostředí ideálního hospodářství vytváří migranti nová pracovní místa a podporují hospodářský růst prostě tím, že přijdou – větší počet lidí znamená:
 - větší potřebu potravin
 - více dopravních prostředků
 - více potenciálních zákazníků, tedy větší hospodářský růst

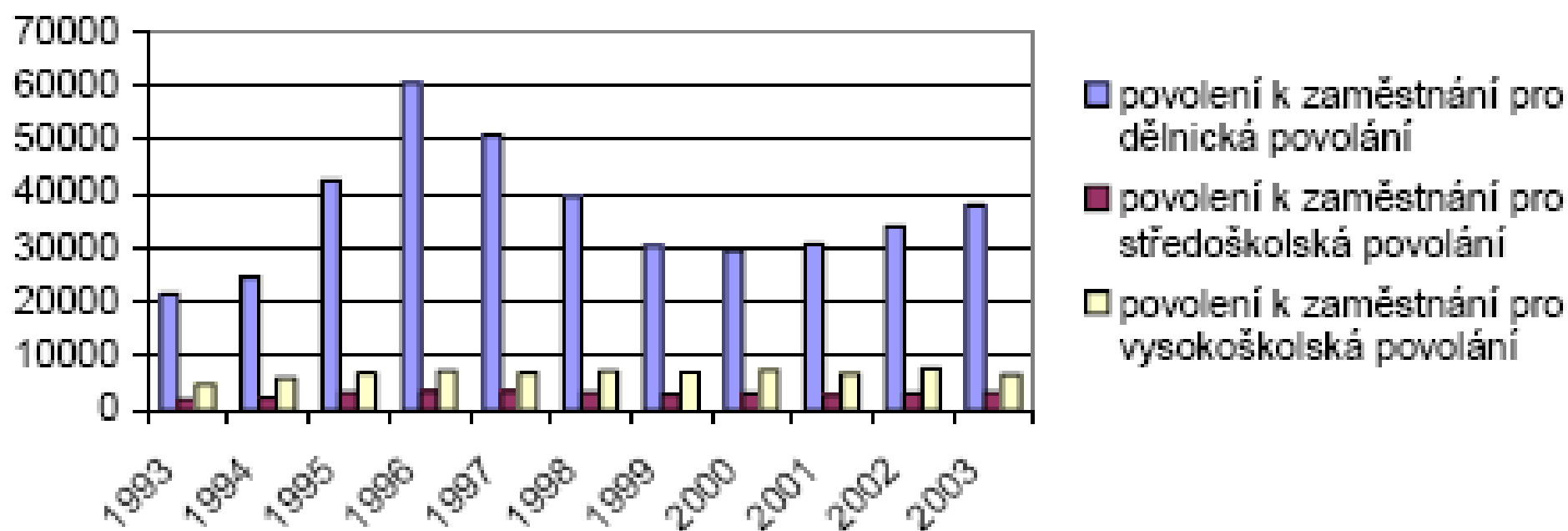
Vliv cizinců na platy domácích

- ▶ Negativní – cizinci jsou ochotni pracovat za méně peněz (ovšem výhodné pro zákazníka)
- ▶ Cca 3 % pracovní síly
- ▶ Obsazují ta místa, o které nemají Češi zájem

Mýty

- ▶ Cizinci jsou nekvalifikovaní – mají zpravidla vyšší kvalifikaci než domácí nezaměstnaní.
- ▶ Cizinci pracují načerno – ve srovnání s domácími obyvateli méně často (přísná kontrola)
- ▶ Cizinci stojí peníze – naopak odvádějí sociální pojištění, na kterém nemohou participovat (pouze cizinci s trvalým pobytem a azylanti mohou využívat podpory ÚP)

Vývoj povolení k zaměstnání cizinců podle požadavků na vzdělání na pracovním místě (koncové stavy)

Pramen: MPSV SSZ, MPO, graf Milada Horáková, VÚPSV

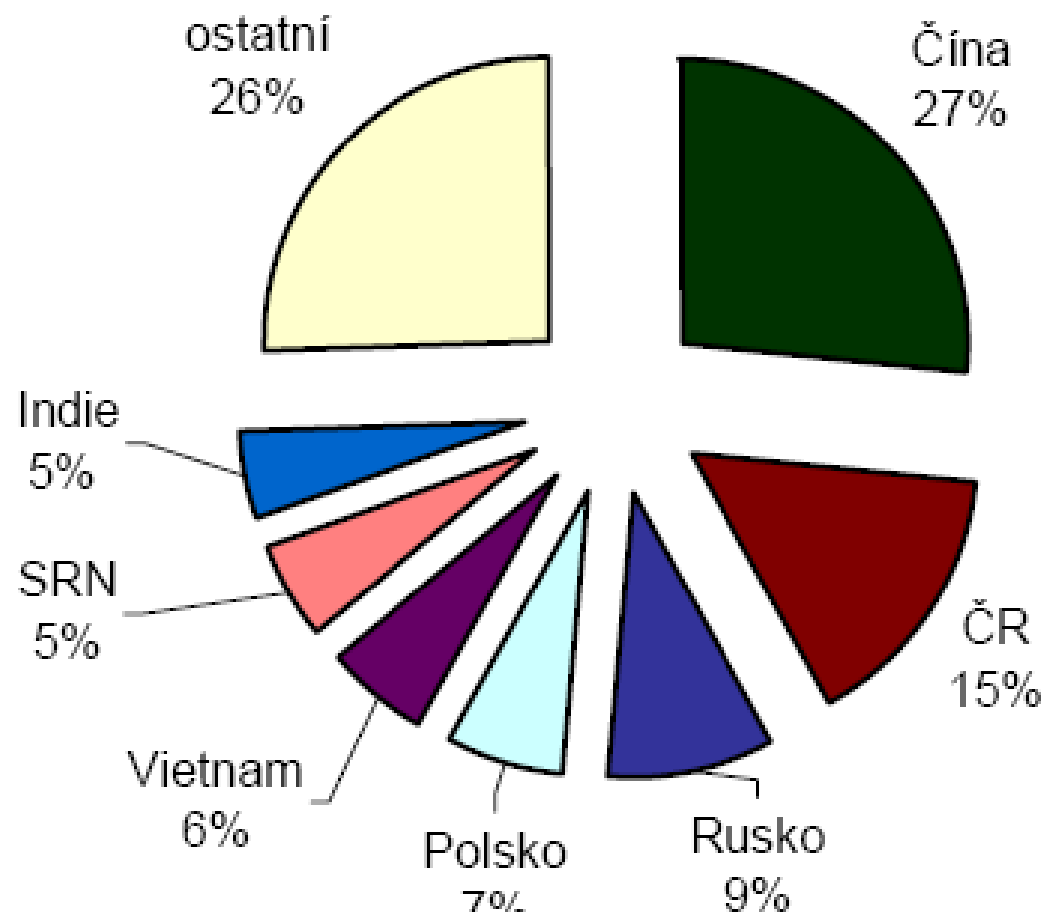
Odliv mozků

- ▶ Největší ztráta (možný pokles konkurenceschopnosti dané země)
- ▶ Zejména u těch profesí, kde je výrazný rozdíl v jejich ohodnocování (např. lékaři, v roce 2005 v Německu – 34 lékařů, VB 900 lékařů + sester, nahrazováno lékaři ze Slovenska 1000 lékařů + každá 12tá sestra)
- ▶ Odchod kvalifikovaných lidí do zahraničí představuje pro zemi původu hned několikanásobnou ztrátu.
- ▶ Jedná se zejména o:
 - ztrátu investic vložených do jejich vzdělání (vzdělávací politika je většinou spravována státem)
 - ztrátu fiskální (odchod lidí, který platí daně) – obecně, čím vyšší vzdělání, tím vyšší je ztráta

Nelegální migrace

- ▶ Nelegální migrace ale není věcí pouze cizinců, ale i občanů České republiky – ti například tvořili 15% z osob, které byly v první polovině roku 2003 zadrženy při nedovoleném překročení státních hranic ČR.
- ▶ Každý rok použije pomoci převaděče pro překročení hranic zhruba 20-25% nelegálních migrantů. Osob s neregulérním cestovním dokladem jsou 3-4%, v úkrytu dopravního prostředku je nalezen stejný počet lidí. V roce 2003 bylo do 30. 6. zajištěno 337 asistujících osob, tedy osob, které pomáhají migrantům překročit hranici. Celkem 79% z nich jsou občané České republiky a 5% občané Číny.

Nelegální migrace přes státní hranice – nejčastější státní občans (1.1. – 30.6.2003)

Zjišťování ilegálních pracovníků

- ▶ Britská organizace Migration Watch UK používá vzorec, kterým se snaží odhadnout počty ilegálních přistěhovalců.
- ▶ Výpočet je složen z 1% celkového počtu turistů s vízy, kteří přijeli do země za hodnocené období, z 1/2 celkového počtu všech zadržených ilegálních cizinců a 60% z celkového počtu cizinců, kteří neúspěšně žádali o azyl. Součet těchto tří položek představuje v ČR cca 20 000 osob ročně, v Británii pak více než 100 000 osob.
- ▶ Získaný údaj je srovnatelný se střední hodnotou mezi udávanými počty ilegálních cizinců zadržených cizineckou policií na hranici a počty cizinců zajištěných ve vnitrozemí v uplynulém roce.
- ▶ mezinárodní organizace International Centre for Migration Policy and Development se sídlem ve Vídni odhaduje, že českým územím projde až 45 000 ilegálních cizinců ročně.
- ▶ Z uvedených údajů lze vyvodit, že za novodobé existence našeho samostatného státu se počet jeho obyvatel rozrostl o více než 200 000 nelegálních cizinců, což odpovídá počtu těch cizinců, jejichž totožnost je naopak našim úřadům známa.

Klientský systém

- ▶ Předpoklady pro vznik klientského systému:
- ▶ Vysoká nezaměstnanost, velká práceschopnost a vysoké životní standardy
- ▶ V horských okresech Zakarpatské oblasti, která je ČR nejbližší, skutečná nezaměstnanost dosahuje přibližně 40 až 45 procent. Podobná je i situace v dalších západních oblastech Ukrajiny, kde je možné sledovat největší sociální migraci směrem na Západ.
- ▶ plat na Ukrajině je 70 dolarů.
- ▶ V České republice byla v 90. letech velká poptávka po lidech, kteří by mohli pracovat ve stavebnictví, službách a zemědělství.
- ▶ Hlavní poptávka byla po nekvalifikovaných, pomocných pracích, které jsou fyzicky náročné a nejméně placené. Hlavně za tímto účelem se v 90. letech do ČR přesunulo kolem 100 tisíc občanů Ukrajiny.
- ▶ Většina ukrajinských migrantů pochází z dělnického anebo zemědělského prostředí, jen malá část má vysokoškolské vzdělání.

Vývoj migrační politiky v ČR

- ▶ 1990 - 1997 otevřená liberální migrační politika reagující na otevření hranic a zavádění tržní ekonomiky v ČR
- ▶ 1998 došlo ke zpřísnění politiky v oblasti vydávání pracovních povolení cizincům v důsledku stoupající nezaměstnanosti
- ▶ 1999 až po současnost je zaváděna koncepce integrace cizinců dlouhodobě legálně usídlených v ČR, na které participují všechny resorty.
- ▶ 2000 dochází ke zpřísnění kontroly hranic v důsledku boje proti nelegální migraci, harmonizaci vízové politiky ČR s politikami členských zemí EU, změnám zákonů o pobytu, azylu a zaměstnanosti i podnikání s cílem snížit nelegální migrace a nedokumentovanou práci cizinců
- ▶ 2002 byl schválen vládou pilotní projekt aktivního získávání a výběru zahraniční kvalifikované pracovní síly, který byl odstartován v srpnu 2003
- ▶ hlavním cílem migrační politiky České republiky je účinná kontrola migrace směřující na území státu